

Differentiering betyder, at elevernes forudsætninger skal danne grundlaget for læring og udvikling. I denne artikel sættes fokus på forskellighed og de nødvendige læringsmiljøer.

Læs mere

www.munkholm.cc

Læringsmiljøer for elever med alle slags hjerner.

Elever opfatter og lærer forskelligt, derfor skal skolen have forskellige læringsmiljøer for elever med alle slags hjerner. Undervisningen i skoler og uddannelsesinstitutioner skal tilrettelægges i forhold til, at der er mange slags hjerner. I Undervisningsministeriets "Klare Mål" tages afsæt i denne forskellighed hos børnene og kommunen forpligtes til at fremme alle elevers alsidige personlige udvikling og trivsel.

Alle har udviklingsmuligheder

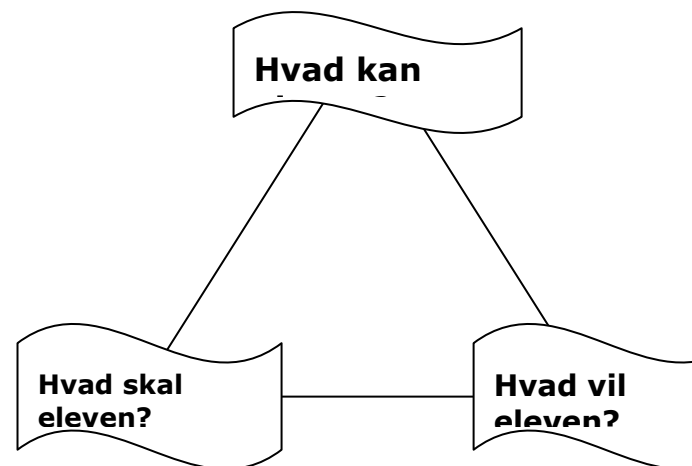
Alle mennesker har krav på at få et skole og uddannelsesforløb, der fagligt, personligt og socialt giver den enkelte mulighed for at udvikle sig optimalt frem mod en plads i samfundslivet, som en samfundsborger med ressourcer og med mulighed for at blive værdsat.

I det nuværende skolesystem aner vi allerede i børnehaveklassen, hvilke elever, der vil få problemer i resten af deres skoletid, og som derfor med stor sandsynlighed vil blive marginaliseret. Allerede i tredje klasse kan vi med sikkerhed se, hvilke elever der vil få problemer med det faglige niveau, og i femte klasse bliver adfærdsproblemer en konsekvens heraf. Udgangspunktet er, at alle mennesker har kognitive ressourcer og udviklingsmuligheder, som bliver til i interaktion med skolen og det omgivende samfund. Ethvert menneske er så at sige beredt på at udvikle sine ressourcer i samspil med de omgivelser, det vokser op i og er en del af. Men er skolen og uddannelsessystemet også beredt på at imødekomme og udvikle forskellige ressourceprofiler eller vil nogle elever blive skuffede i deres ønsker om at blive værdsatte ?

Hvad kan, hvad vil og hvad skal eleven ?

I denne model anskues skole og uddannelsessystem som omfattende hele mennesket, der både rummer :

- det fagligt/kognitive - hvad kan eleven ?
- det sociale - hvad skal eleven ?
- det personlige - hvad vil eleven?

Denne trekant skal forstås i sammenhæng med Howard Gardners teori om de mange intelligenser. Der er tale om en kompetenceteori, hvor de faglige/kognitive kompetencer: sprog, logik/matematik, visuel/rumlig, kropslig/motorisk, musikalsk, og de sidst tilkomne intelligenser: den eksistentielle og den økologiske - varetages af lærere i skolen ud fra spørgsmålet: Hvad kan eleven ?.

Den personlige kompetence omhandlende motivation og vilje udvikles i relation til forældrene i hjemmet ud fra spørgsmålet: Hvad vil eleven ?.

Den sociale kompetence handler om både primær og sekundær socialisation, og det er ofte pædagoger, som arbejder med denne kompetence ud fra spørgsmålet: Hvad skal eleven ?

I det følgende omtales modellens hjørner hver for sig, dynamikken opstår i den indbyrdes sammenhæng.

Det faglige/kognitive:

I skolen mødes de faglige krav med elevens kognitive ressourcer. Det faglige er traditionelt lærerens arbejdsområde, og tidligere fyldte fagene det meste i skolen, så det personlige og det sociale fyldte ikke meget. I dag har disse kompetencer på en helt anden måde lærerens bevågenhed, og det forventes, at han skal kunne forholde sig til mange personlige og sociale problemer i sammenhæng med den faglige undervisning.

I specialundervisningen er en væsentlig del af den individuelle undervisningsplan netop de personlige og sociale mål for undervisningen.

I relation til kompetenceteorien fylder det sproglige og det logisk/matematiske en stor del af skolens undervisning, og det betyder, at elever med kompetencer inden for andre områder oplever skolens krav som fremmedgørende og stigmatiserende.

I en tv-udsendelse om iværksættere fortalte designeren Bitte Kai Rand, hvordan hun har oplevet skolen som et dårligt sted at være. Hun er et eksempel på en person med fremragende ressourcer inden for især det visuel/rumlige, og hun har ikke følt sine ressourcer værdsat i skolen.

Hvis man ikke oplever sig værdsat på det personligt/kognitive område, så påvirkes den personlige vilje og motivation. På trods af Bitte Kai Rands store succes oplever hun sig selv som så usikker, at hun ikke tør være tilstede, når hendes kollektioner bliver vist.

Den personlige vilje og motivation:

Denne side udvikles i høj grad under forældres og andre primærpersoners indflydelse. Man kan i dag alvorligt tale om, at børn fra familier med arbejdsløshed indlærer arbejdsløshedsholdninger, der påvirker deres vilje og ambition for at ville noget. Nogen oplever lærernes nye rolle som en slags stedforældre, og sikkert er det, at de spiller en større og større rolle omkring elevernes personlige og sociale udvikling.

Den sociale udvikling:

Omfatter både den primære og den sekundære socialisation, og det er et område som mest varetages af pædagoger. Socialisering i forbindelse med kammeratskabsgrupper er et utroligt vigtigt tema. Hvis eleven ikke har mulighed for at gøre sig gældende rent fagligt, kan han have en chance hos kammeraterne. Man kan være klassens klovn eller ham der er bedst til at stjæle en bil. På adfærden ses, at det ikke længere er elevens ambition at leve op til skolens/lærerens krav.

Dynamikken mellem det sociale og det personlige afspejles i spørgsmålet om tilpasning og dannelse.

En tilpasset socialisation giver måske en tilpasset person.

Men et tilpasset person kan også være en slags "radarmenneske", der er ydrestyret og hele tiden retter sin radar mod de behov og ønsker andre har.

Et dannet menneske er derimod et politisk menneske, der kan diskutere, og som kan give udtryk for både sine ønsker og rettigheder, og som kan blande sig i samfundsdebatten.

Mestringsstrategier:

Undersøgelser viser, at elever med adfærdsproblemer i skolen har dårligere skolefaglige præstationer end andre elever, og det gælder især fagene: matematik, dansk og engelsk.

Spørgsmålet er selvfølgelig, om det er vægtningen af disse fag i skolen sammenholdt med elevens manglende mulighed for at honorere kravene i disse fag, som udløser adfærdsproblemerne.

Man kan også anskue elevernes adfærd som en mestringsstrategi, som eleven anvender, når springet mellem skolens faglige krav og elevens formåen og sociale kompetence bliver for stor.

Disse mestringsstrategier beskytter elevens selvopfattelse og nederlagsfølelser. Når eleven bliver adfærds vanskelig kan det være for at signalere, at han ikke ønsker at vise, at han ikke kan klare opgaven – ikke mestrer den. Det kan også være en elev, der ønsker at mestre noget andet end den læring, som læreren forventer eleven tilegner sig. Altså modstand, fordi elevens egne erfaringer og ressourcer bliver devalueret. Lærere opfatter generelt elever som er adfærds vanskelige, som mindre motiverede for skolegang og med en lavere arbejdsindsats. De skulker også mere.

Nedenstående model viser, at mangel på succes i skolen påvirker den personlige vilje samt lyst til at lære og troen på, at omgivelserne værdsætter ens ressourcer.

Den nedadgående spiral for adfærd/motivation

Mangel på succes i skolen

Manglende evne til at

*stille de voksne tilfreds
Faldende selvagtelse*

Tab af motivation

*Der søges andre veje
Ængselste/drepression*

Dårlige præstationer

*Mindsket tro på sig selv
Pessimisme*

Oplevelse af fiasko

*Trodsigt forsvarsberedskab
Udadreageren*

Adfærdsproblemer

Tilbagetrækning

*Manglende
evne til at
udsætte
behovstilfredsst
illelse
Tilbøjelighed til
at være
medløber
Overdreven
holden fast ved
det vante
Manglende
dristighed*

Den adfærdsvanskelige elev

Skolen belønner en tilpasset adfærd og en god hukommelse, men det er ikke de samme parametre erhvervslivet efterspørger. Der er ingen sammenhæng mellem de karakterer man får i skolen, og den succes man har i livet.

Undersøgelser viser ligeledes, at elever med etiketten adfærdsvanskelige kan være velfungerende og glade i en række forhold og situationer på skolen, så de er ikke bare problematiske. De har ressourcer, kundskaber og positive erfaringer som andre elever og har altså en række læreforudsætninger, som kan udnyttes i undervisningen.

Adfærdsvanskelige elever er først og fremmest forskellige fra andre elever i lærerens øjne. Der er al mulig grund til at anlægge et andet perspektiv på adfærdsproblematikker – et relationelt perspektiv- som betragter problemerne i den sammenhæng, hvori de manifesterer sig.

Dette "relationelle perspektiv" fokuserer på relationen mellem den enkelte og omgivelserne og udgør forståelsesrammen i WHO's nye ICF-certificering, som er en international klassifikation af funktionsevne og funktionsnedsættelse.

ICF sætter spørgsmålstegn ved brugen af ordene adfærdsvanskelig og socio-emotionel, hvor problemerne entydigt placeres hos eleven. Det drejer sig snarere om samspilsvanskeligheder eller "biopsykosociale" problemer, hvor skolen spiller en ikke uvæsentlig rolle.

Hvem kan fortænke en elev, der oplever undervisningen som lidet engagerende, i at finde skolen uinteressant og uvæsentlig, og, som med dårlige relationer til sine kammerater og sine lærere, udvikler en problematisk adfærd.

Konsekvensen af dette er, at det er vigtigere, hvordan eleven oplever undervisningen og skoletilbudet, end hvordan lærerne selv mener, at de underviser.

Perspektiver på læringsmiljøer og problemadfærd i skolen skal anskues ud fra, at eleverne har en anden kompetence end den, skolens undervisning bygger på, og hermed understreges vigtigheden af, at undervisning tilpasses elevernes evner, forudsætninger og behov.

Specialundervisning er skolens svar på adfærdsproblematikker. Det meste specialundervisning gives inden for den sproglige og logisk/matematiske kompetence. Det vil sige, at skolen forsøger at løse elevens problemer ved at give ham mere af det, han ikke kan og dermed forstærkes elevens bevidsthed om ikke at blive værdsat, samt at han ikke kan leve op til skolens krav.

Det er i det hele taget en spørgsmål om en segregeret undervisning, som specialundervisning oftest er, kan forbedre elevens muligheder for at arbejde med sociale færdigheder.

En individcentreret skole

Howard Gardner med "de mange intelligensers pædagogik" har et ideal om en skole, der baserer sig på, at alle mennesker ikke har de samme interesser og evner, samt at alle ikke lærer på samme måde. Som samfundet er i dag må man indse, at alle ikke kan lære alt, hvad der er at lære.

Der må træffes valg, og disse valg skal være kvalificerede.

Gardner foreslår en individcentreret skole, rig på erkendelse af individuelle evner og tilbøjeligheder. Her skal eleverne matches med deres ressourcer - ikke bare på fagområderne, men også på deres måde at lære på - deres indlæringsprofiler.

Gardner foreslår, at nogle lærere skal være "vurderingseksperter" med viden og forståelse for den enkelte elevs evner, interesser og læringsstrategier. Og alle intelligenser/kompetencer skal være med i vurderingerne.

Hermed vil forestillingen om den generelle intelligens forsvinde, hvilket vil betyde et opgør med tankegangen om, at de dygtige elever er dygtige til alting. Alle mennesker har noget de er gode til, og noget de ikke kan.

Vurderingseksperterne skal også være vejledere for eleverne i beskæftigelses- og uddannelsesspørgsmål. Som det er i dag, gentager vort skole- og uddannelsessystem et mønster, der forlængst har vist sig at være utilstrækkeligt.

Alle kan noget

Elevens alsidige personlige udvikling må ses som summen af det, der foregår i fagene, i tværfaglige sammenhænge og i skolens liv i øvrigt. Undervisningsministeriets initiativ: **Klare Mål** bygger på, at der udarbejdes delmål i de enkelte fag, således at det bliver klart for elever, forældre og lærere, hvad eleven skal kunne efter bestemte klassetrin. Kommunerne forpligtes på at beskrive, hvordan undervisningen fremmer elevernes alsidige personlige udvikling. Udgangspunktet for denne beskrivelse er folkeskolens formål, de kommunale mål og den enkelte skoles værdigrundlag.

Beskrivelsen skal dække, hvordan eleverne inddrages, så det med al tydelighed fremgår, at der er tale om en opgave, som skal løses i dialog, som et fællesansvar mellem forskellige voksne (lærere/pædagoger) og det enkelte barn. Også erfaringer for overgangen mellem hjem/daginstitution og skole kan med fordel inddrages og videreudvikles.

Mange måder at lære på

Det er vigtigt at skolen medtænker, at verden erkendes med sanserne, så musiske, kreative og praktiske aktiviteter kan medvirke til, at eleverne får mulighed for at udvikle flest mulige sider af sig selv både kropslige og intellektuelle. Men også at de lærer at udvikle evner til at kunne håndtere følelser.

Lyst til at lære

Selvtillid er afgørende for, at man kan lære, og der skal lægges vægt på de positive elementer i elevens arbejde. Der må stilles forskellige forventninger til eleverne, og der skal arbejdes både med fælles mål og individuelle mål på en måde, så udviklingen af nysgerrighed og lyst til at lære bevares.

At lære sammen med andre

I skolen mødes børn med forskellig baggrund, og skolen skal være et sted, hvor man lærer at respektere hinanden. Derfor skal skolen synliggøre de værdier, som danner fundamentet for vort samfund og udvikler evnen til aktivt at kunne indgå i fællesskaber og deltage i demokratiske processer.

I en individcentreret skole ser konsulenter på elevens evner og indlæringsprofiler, så alle elever bliver værdsatte. Det er en skole, som bevæger sig bort fra tidligere tiders apparatfejlsmodeller, hvor holdningen har været, at "du skal have mere af det, du ikke kan". Gardners ønske om at skabe en skole og et uddannelsessystem, der er vedkommende for alle elever i forhold til de evner og ressourcer, den enkelte har og hvor alle potentialer kommer til udvikling er i god overensstemmelse med de tanker, som kommer til udtryk i Undervisningsministeriets "Klare Mål". Omdrejningspunktet er den enkelte lærers menneskelige og professionelle indsigt og forståelse for at skabe optimale læringsmiljøer, også for de elever som adskiller sig fra flertallet.

Hvordan arbejder du for en skole eller en uddannelsesinstitution med læringsmiljøer for elever med alle slags hjerner ?

Munkholm kursus & projektcenter
Vongevej 5
DK-7300 Jelling
www.munkholm.cc